

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 20 listopada 2018 roku w sprawie z wniosku Powiatu (...) w przedmiocie ustanowienia kuratora spadku po J. S., Sąd Rejonowy w Kutnie oddalił wniosek.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych, które przedstawiają się następująco:

Powiat (...) wywodzi, że prowadzone jest postępowanie w stosunku do usuniętego z drogi pojazdu, co do którego okoliczności wskazują, że jego właścicielem jest zmarły J. S.. Wnioskodawca wywodzi, że dla wszczęcia postępowania w przedmiocie przepadku pojazdu, w trybie przepisu art. 130a ustawy Prawo o ruchu drogowym konieczne jest ustalenie kuratora spadku – wcześniejszy wniosek został odrzucony z uwagi na śmierć uczestnika przed wszczęciem postępowania. Wskazano przy tym, że każdy dzień przechowywania zatrzymanego pojazdu na parkingu generuje dodatkowe koszty po stronie wnioskodawcy.

Sąd Rejonowy zważył, iż nie zachodzi potrzeba roztoczenia kurateli nad spadkiem po J. S.. Jedynym znanym składnikiem spadku jest pojazd, nad którym pieczę roztoczył sam wnioskodawca - pojazd jest przechowywany na parkingu strzeżonym. Brak wiadomości o tym, by z uwagi na stan tego przedmiotu jakimkolwiek podmiotowi groziła nagle i niepowetowana szkoda. Zdaniem Sądu przynajmniej w świetle dotychczas znanych okoliczności, potrzeba czuwania nad spadkiem do czasu objęcia go przez spadkobierców, ani także potrzeba czuwania nad szeroko rozumianym interesem publicznym. Za bezprzedmiotowe Sąd uznał także prowadzenie, po ustanowieniu kuratora spadku, postępowania w przedmiocie nadzoru nad kuratelą wykonywaną przez tego kuratora. W ocenie Sądu błędne jest przekonanie, zgodnie z którym kurator powołany w trybie przepisu art. 666 § 1 k.p.c., będzie podmiotem fizycznie skłonny do odbioru pojazdu. Sąd zważył, iż skoro jedynym znanym składnikiem spadku jest przechowywany przez wnioskodawcę pojazd, to za bezprzedmiotowe należy uznać prowadzenie, po ustanowieniu kuratora spadku, czynności w przedmiocie spisu inwentarza (art. 666 § 2 k.p.c.) i nadzoru nad kuratorem. Czynności te skutkowałyby jedynie przedłużeniem szeroko rozumianych postępowań związanych z substancją spadku, jak również z dodatkowymi kosztami.

Zdaniem Sądu podkreślenia wymaga, że w razie prowadzenia takiego postępowania ujawniłoby się zagadnienie pokrywania kosztów zarządu spadkiem nieobjętym. Wynagrodzenie kuratora spadku ustalane jest nie poprzez odwołanie do stawek zawartych w przepisach Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800), lecz na podstawie rachunku z zarządu, składanego przez tego kuratora. Wynika wprost to z przepisów art. 939 k.p.c. w zw. z art. 667 § 2 k.p.c.

W ocenie Sądu szybszą, tańszą i bardziej racjonalną ścieżką postępowania ze strony wnioskodawcy byłoby wystąpienie na drogę postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł wnioskodawca, zaskarżając rozstrzygnięcie w całości i zarzucając naruszenie prawa procesowego mające wpływ na treść wyroku, tj. art. 666 § 1 k.p.c.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia, uwzględnienie wniosku i ustanowienie kuratora spadku po J. S..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest o tyle zasadna, że skutkuje uchynieniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem wniosku Sądowi Rejonowemu w Kutnie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Na wstępie należy wskazać, że chociaż zarzut apelacji został określony przez skarżącego jako zarzut naruszenia prawa procesowego, to mimo umieszczenia przywołanego przepisu w kodeksie postępowania cywilnego, ma on charakter materialno-prawny. Wziąwszy jednak pod uwagę, że w granicach zaskarżenia Sąd II instancji ma obowiązek brania pod uwagę naruszenia przepisów prawa materialnego pod uwagę z urzędu, wywód ten ma jedynie charakter porządkowy.

Zgodnie z treścią art. 666 § 1 k.p.c. do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

Przepis ten ma na względzie stan tymczasowy, bowiem znajduje zastosowanie do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę lub spadkobierców, którzy nie są określani co do tożsamości. Kurator spadku powoływany jest w interesie spadkobiercy, który jeszcze spadku nie objął.

Spadek według prawa polskiego jest nieobjęty nie wtedy, kiedy nie nastąpiło jeszcze prawomocne stwierdzenie nabycia praw do spadku (nie jest to w ogóle konieczne, gdyż według prawa polskiego nabycie spadku następuje ipso iure z chwilą jego otwarcia - art. 925 k.c.), ale wtedy, kiedy spadkobierca czy spadkobiercy nie objęli spadku faktycznie w przechowanie, zarząd czy użytkowanie. W orzeczeniu z dnia 5 kwietnia 1956 r., (III CR 566/56, OSNCK 1956/4/115) Sąd Najwyższy wskazał, iż spadek nieobjęty nie ma osobowości prawnej, a więc ustanowiony przez sąd kurator spadku nie jest zastępcą tego nieistniejącego podmiotu prawa, lecz jedynie zarządcą majątku należącego już do określonych osób, choćby nawet nieznanymi.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 10 grudnia 2009 r. (III CSK 82/09, Legalis nr 214591) Sąd Najwyższy podkreślił, iż z art. 666 § 2 k.p.c. wynika podstawowe zadanie kuratora spadku nieobjętego przez spadkobierców, które polega na ochronie spadku jako całości. Ochronę tę kurator realizuje przez sprawowanie zarządu majątkiem spadkowym, aż do czasu zwolnienia z tej funkcji lub uchylenia kurateli. W ustawie nie zostały uregulowane szczegółowe kwestie dotyczące zakresu i sposobu sprawowania zarządu przez kuratora spadku, ale przez zawarte w art. 667 § 2 zd. 2 k.p.c. odesłanie, do sprawowania tego zarządu mają odpowiednie zastosowanie przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

W doktrynie także podkreśla się, że potrzeba ustanowienia kuratora spadku zaistnieje w sytuacji, gdy niepowołanie tego kuratora groziłoby uszczupleniem praw spadkobierców (pomniejszeniem aktywów albo zwiększeniem pasywów spadku) lub gdy przemawia za tym interes publiczny.

Dopuszczalność wszczęcia postępowania dotyczącego zarządu spadku nieobjętego uzależniona jest od spełnienia się dwóch przesłanek, a mianowicie: otwarcia spadku oraz nieobjęcia spadku.

Objęcie bądź nieobjęcie spadku to niewątpliwie pojęcia odwołujące się do sfery prawa materialnego. Kodeks cywilny nie zawiera jednak żadnej regulacji, która określałaby, co należy rozumieć pod pojęciami „spadek objęty” albo „spadek nieobjęty”. Sformułowanie „spadek nieobjęty” zawarte jest jedynie w tytule rozdziału normującego określone w art. 666-668 k.p.c. postępowanie. Kluczowe dla przedmiotowego postępowania pojęcie, stanowiące zarazem przesłankę jego wszczęcia widnieje zatem jedynie w tytule odpowiedniej jednostki redakcyjnej Kodeksu postępowania cywilnego. Trud zdefiniowania pojęć „spadek objęty” i „spadek nieobjęty” został powierzony doktrynie i judykaturze. Spadek uważa się za nieobjęty, jeżeli spadkobiercy nie sprawują nad majątkiem spadkowym faktycznej pieczy, zwłaszcza nie wykonują czynności wchodzących w zakres zarządu, w rozumieniu stosowanych odpowiednio przepisów o zarządzie rzeczą wspólną (vide: komentarz do art. 666 k.p.c., K. Pietrzykowski, Legalis). W orzeczeniu z 6 grudnia 1951 r. (C 1533/51, OSN Nr 2/1952, poz. 60.) SN stwierdził, że objęciem spadku jest każde wzięcie spadku w posiadanie przez powołanego spadkobiercę. Nieobjęcie spadku będzie więc związane z brakiem posiadania spadku przez spadkobierców. Innymi słowy, nieobjęcie spadku to nieposiadanie spadku. Aby można było mówić, że spadek został objęty, wystarczy że choćby jeden ze spadkobierców objął go w posiadanie. A zatem - a contrario - spadek uważa się za nieobjęty, jeżeli żaden ze spadkobierców nie objął tego spadku we władanie faktyczne.

Reasumując, potrzeba ustanowienia kuratora spadku zachodzi, gdy do czasu objęcia spadku niewystarczające jest „czuwanie nad całością spadku”, lecz konieczne staje się bieżące zarządzanie majątkiem spadkowym (art. 667 § 2 zd. 1 k.p.c.) (vide: komentarz E. Marszałkowskiej - K., do art. 666 k.p.c., L.). Kurator spadku posiada bowiem legitymację w zakresie czynności zmierzających do zachowania substancji spadku w celu jego późniejszego przekazania uprawnionym podmiotom (vide: wyrok SN z 16 lutego 2012 r., III CSK 159/11, Legalis nr 473601).

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie przesłanki do ustanowienia kuratora spadku zostały spełnione. Do otwarcia spadku po J. S. doszło w chwili jego śmierci. Spadek ten pozostaje nieobjęty. Do chwili obecnej nie ma wiedzy o zgłoszeniu się spadkobierców zmarłego. Ponadto zasadnym jest ustanowienie kuratora spadku, gdyż jego niepowołanie groziłoby uszczupleniem praw spadkobierców, mianowicie zwiększeniem pasywów spadku, gdyż w sytuacji gdy w skład spadku wchodziłby jedynie pojazd wskazany przez wnioskodawcę, a opłaty za parkowanie będą nadal naliczane, suma tych opłat, która mogłaby obciążać spadkobierców, mogłaby również przewyższyć wartość spadku.

Wobec powyższego koniecznym jest uchylenie przedmiotowego orzeczenia i przekazanie wniosku do ponownego rozpoznania z uwagi na nierozważenie istoty sprawy (potrzeba ustanowienia kuratora spadku). W związku z tym Sąd I instancji podejmie czynności zmierzające do ustanowienia kuratora spadku po ustaleniu osoby kandydata do objęcia tej funkcji.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego pozostawił Sądowi Rejonowemu.